

KATONA KRISZTINA ÉS A MURÁL MORÁL MEZŐ MUNKACSOPORT

IFJÚSÁGI FEJLESZTÉSEK A MŰVÉSZETI NEVELÉS SEGÍTSÉGÉVEL PÉCSBÁNYÁN

A Pécsbányai Közösségi Házban a Pécsi Szín-Tér Egyesület Murál Morál Mező munkacsoportja, a mural painting (közösségi falfestés) módszerrel, zenei és vizuális neveléssel, ifjúsági klubbal és családi programokkal olyan komplex programot visz, amelyben a kis gyermekektől, a fiatal családokig minden érdeklődő számára tartalmas készség- és személyiségfejlesztő tevékenységeket kínál immár három éve. Ez az időtartam már lehetővé teszi az elért eredmények értékelését.

Ennek kapcsán beszélgetek Katona Krisztinával, a Murál Morál Mező munkacsoport vezetőjével, akivel egyetemi tanulmányaink óta számos nemzetközi és hazai ifjúsági programban töltöttünk önkéntesként szép napokat, és azóta is szakmai kapcsolatban vagyunk.

Kovács Gábor: *Miért éppen Pécsbányára?*

Katona Krisztina: 2009-ben mint derül égből villámcsapás érkezett a Krétakör Alapítvány hívása, miszerint szeretnének hívni minket a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa Programon belül megvalósítandó projektjükbe, melyben feladatunk egy nagyméretű falfestmény létrehozása lenne a pécsbányatelepi fiatalokkal. Nagyon izgalmasnak hangzott az ajánlat: ismeretlen hely érdekes múlttal, sok üres fállal, számunkra addig ismeretlen gyerekekkel. Elvállaltuk, a gyerekekből közösség formálódott, nagyot alkottak és egyszerre láthatóvá váltak. Bebizonyították, hogy nemcsak rombolni képesek, hanem építeni, más számára is értékes dolgokat teremteni. Elismerték őket. Az intenzív közös munka által erős szeretetkapcsolat alakult ki köztünk és a gyerekek közt, ami a mai napig közös töltékezési forrásunk és motiváló erőnk.

K. G.: *Mutassuk be kicsit Pécsbányát, mit kell tudni róla?*

K. K.: Pécsbányatelep, Pécs belvárosától 5-6 km-re található, egykor bányászatra épült városrészek egyike, mely a bánya bezárása után egyre elszegényedő, infrastrukturálisan és gazda-

Katona Krisztina 31 éves művelődési és felnőttképzési menedzser, főbb területei a közösségfejlesztés, a közösségi művészetekkel nevelés, a környezeti nevelés. Működési helyei börtönök, gyermekotthonok, hátrányos helyzetű térségek, városrészek helyi közösségei, iskolák. Nevéhez fűződik a közösségi falfestés Nicaraguában alkalmazott módszertanának Magyarországra adaptálása. Az „Utcai képzőművészet – életre keltett falak” c. projektet, mely által a módszer ismertté válhatott hazánkban, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium „Az év gyermek-és ifjúsági mintaprojektje” címmel ismerte el.

ságilag leépülő településrészé vált. Az üresen maradt szoba-konyha méretű bányászlakásokba tömegesen költöztek be roma családokat (vagy költöztek be maguk, önkényes házfoglalókként). A romák Pécsbánya jelenlegi lakosságának 60%-át teszik ki (lakosság száma kb. 500 fő). A nem-roma lakosok közt is vékony az a réteg, amely nem küzd gazdasági és/vagy szociális nehézségekkel. További probléma a különböző roma etnikumok közötti szembenállás – ezt eddig gyermekeik közös programokba való bevonásával próbáltuk oldani. Erős a szociális helyzetből adódó veszélyeztetettség, amely a bűnözési statisztikákban is megnyilvánul.

K. G.: Milyen konkrét nehézségekkel szembesültetek, amikor elkezdtétek itt a munkát?

K. K.: A településrészen évtizedeken keresztül működött általános iskola, egészen 2005-ig, amikor bezárták, és az épület azóta közösségi házként működik, melyet a Pécsbányai Kulturális Egyesület működtet, 2011 ősze óta csekély önkormányzati támogatásból.

Amikor egyesületünkkel 2010-ben első önálló projektünket valósítottuk meg, szembesültünk a közösségi terek és az ifjúsági szolgáltatások teljes hiányával. A Közösségi Ház minden próbálkozása ellenére sem töltötte be funkcióját. Odaérkezésünkkel, heti rendszerességgel megtartott foglalkozásainkkal, olykor egész hétvégés programjainkkal megnyílt a gyerekek és fiatalok számára is a Ház, mint közösségi tér, s az utca helyett ez jelenthette a találkozási lehetőséget.

A csoportban vannak olyan fiatalok, akiknek a részvételét olykor akadályozza, hogy részt kell venniük a család kenyérkeresetében, 14-16 évesen, sokan a hétvégéiket kemény fizikai munka végzésével töltik, főleg favágásokon és építkezéseken dolgoznak. Többen iskolakerülők vagy súlyos tanulási nehézségekkel küzdenek, néha pedig a szülők nem engedik őket a közösségi programokban részt venni. Sok család mindennapi megélhetéssel küzd, nem tehetik meg, hogy gyermekük iskola vagy más intézmény által szervezett térítéses táborban, közösségi programban, különórán vegyen részt.

Mivel a kultúrához, a közösségi életben való részvételhez és a tanulás-hoz minden gyereknek joga van, ezért szeretnénk hozzájárulni ennek a lehetőségnek a megteremtéséhez, a pécsbányai hiányzó szolgáltatások pótlásához.

Az általunk elért 30-40 gyerek és fiatal mind hátrányos helyzetű családokból származik, s nagy részük halmozottan hátrányos helyzetű.

K. G.: Hogy alakult a jelenléteket Pécsbányán, felállt egy rendszer, vagy projektek, akciók követik egymást?

K. K.: Is-is. A finanszírozást pályázati pénzekből és kisebb mértékben szponzorációból oldjuk meg, de akkor is kijárunk, ha éppen nincs nyertes pályázat, persze akkor nem tudunk „nagyobb” költségű programokat csinálni. Az önkéntesség mindenképp alapforrása a tevékenységünknek. A 2009 óta folyó munkában egy nagyobb szünet volt, amikor 2010 májusától 2011 májusáig EVS (Európai Önkéntes Szolgálat) önkéntesként Nicaraguában voltam, a szervezetnél (FUNARTE), akik a közösségi falfestés általunk használt módszerének kidolgozói. Már évtizedek óta alkalmaznak gyerekek és fiatalok közösségeivel. Ők a mestereim. Ott mélyültem el jobban a módszer megismerésében, és együtt dolgozhattam a nagy „nica” muralistákkal, és rengeteg mosolygós csokigyerekekkel, akik kinézetre

nem sokban különböztek a pécsbányai cigány gyerekektől.

Pécsbányán elutazásom után még pár hónapig folyt a gyerekekkel való munka, majd megszakadt, mert a társaimat elszólította a megélhetési kényszer, s jóformán széthullott a csapat. Így amikor visszatértem Nicaraguából, újra kellett toborozni az önkénteseket. Ezzel egy időben azzal kerestem meg a Közösségi Ház új vezetője, Vozár Pál, hogy a Ház kapui nyitva állnak előttünk, nagyon szeretné, ha folytatnánk a fiatalokkal való munkát. Ehhez társult még a gyerekek hívása is, így 2011 ősze óta folyamatos a jelenlétünk. Azóta alapítottunk egy Ifi Klubot, ami fiatalok igazi saját kuckójaként működik, készült még két falfestmény, lezajlottak első közös táboraink – Horvátországban, a Balatonnál és Kémesen. Most pedig az első pécsbányai nyári alkotótábor szervezzük, melynek során kemencét építünk, újrahajszonított kerti bútorokat készítünk, és mindezek bemutatását a helyieknek egy színházi performanszba ágyazzuk. Az új csapattal több projektet is megvalósítottunk már, jelenleg is működünk.

PÁLYÁZATI TÁMOGATÁSOK:

- Pécs2010 EKF Program, Majális projekt -800 000 Ft, 5 hónap,
- 2011: Városi civil pályázat, „Miénk a tér” projekt -300 000 Ft, 3 hónap,
- 2012: Fiatalok lendületben Program – „Élménybánya” projekt -1 550 000 Ft, 9 hónap,
- 2013: Fiatalok Lendületben Program, „Légy szerencséd kovácsa!” projekt -1 500 000, 13 hónap

A KÖZÖSSÉGI FALFESTÉS MÓDSZERÉRŐL

A mural painting (közösségi falfestés) egy komplex közösségfejlesztő módszer, melyet a Murál Morál Mező nicaraguai mintára 2007 óta alkalmaz Magyarországon, elsősorban hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok közösségeivel. A módszer alapja a nagy felületen, nagy méretben való közös festés, melynek célja a résztvevők gátlásoktól való felszabadítása, kreativitásuk felélesztése és önkifejezési készségük fejlesztése színek és formák egyénre jellemző sajátos használatával, ami által önmagukat is jobban megismerhetik. Az egyéni rajzolás és festés, a szabad önkifejezéstől páros és kiscsoportos festésen és rajzoláson keresztül vezet el egy nagyméretű, közösen tervezett csoportos alkotás létrehozásáig, melyet az összes résztvevő közösen készít el, s ami tükrözi gondolataikat, érzéseiket a csoportmunka során feldolgozott témákról. Az alkotás során az egyéni képességeket tiszteletben tartva, azokat folyamatos visszajelzéssel megerősítve sajátíthatják el a résztvevők a lényegkiemelő, szimbolikus képi nyelvet, mellyel nemcsak manuális önkifejezési készségük, hanem képzeletük, vizuális belső látásuk is fejlődik. A rajzok és festmények különböző fajta papírokra, lepedővászonra készülnek, majd a csapatépítéssel, nem-formális elemekkel történő témafeldolgozás és a festési technika elsajátításának folyamatát egy hatalmas falfestmény mint nyilvános közösségi műalkotás megalkotása zárja.

A közösségi falfestés ezen formája a közösség tagjainak teljes bevonására, a közös alkotáson keresztül való sikerélmény nyújtására helyezi a hangsúlyt, mely által a résztvevő gyerekek és fiatalok felismerhetik saját értékeiket és megerősödhetnek általa.

K. G.: Hogyan lehet középtávon fenntarthatóvá tenni közösségfejlesztő folyamatokat pusztán önkéntes munkára alapozva?

K. K.: Az önkéntes munkát illetően nagyon figyelni kell az önkéntesek háttáira, azok tiszteletben tartására, hogy ne kerüljenek rájuk nagyobb terhek, mint amit önként, jólesően vállalnának. Így elköteleződésük is könnyebben kialakul. Az igazi fenntarthatóság szerintem abban rejlik, ha egy közösségben a kezdeményezések indítóforrása belsővé tud válni, vagyis, amikor a külső segítők eljuttatják fejlődésükben arra a pontra a közösséget, amikor magukat tudják szervezni, irányítani, maguk közül nevelődnek ki az önálló vezetők. Ez a célunk a fiatalokkal is: egyre több feladatba bevonjuk őket, a projekttervezésbe is, hogy teljes folyamatokat ismerhessenek meg, és minél teljesebb legyen a részvételük, és aztán fokozatosan felelősséget tudjanak vállalni egy-egy programrésztért.

A fenntarthatóság másik kulcsa a helyi erőforrásokra való építkezés: egy ideje olyan szolgáltatásokat (pl. újabb foglalkozásokat) próbálunk beindítani, melyekre a fiataloknak van igényük, és először a helyi lakók közül igyekszünk olyan embert találni, aki tehetséges azon a területen, és szívesen foglalkozna a fiatalokkal. Jó példa erre az áprilisban beindult zenei foglalkozásunk,

mely azzal kezdődött, hogy a gyerekek januárban kifejezték, milyen szívesen tanulnának gitározni és énekelni autentikus cigány zenét, s két hónappal később megkeresett Balog Jani, egy pécsbányai zenész család egyik tagja, hogy ő nagyon szívesen tanítaná a gyerekeket zenélni és énekelni, mert már olyan régóta hiányzik a zene a településről. A gyerekek szükséglete gondolatban elérte a helyi forrást.

K. G.: Milyen konkrét szolgáltatásokkal, foglalkozásokkal várjátok a pécsbányai fiatalokat?

K. K.: 2010-től 2012 végéig foglalkozásaink alkotásra épültek, főleg a közösségi festés és a hulladékból való alkotás volt a két fő eszközünk. Azt vettük észre, hogy azok a gyerekek, akikkel 2010-ben 13-15 évesként találkoztunk, mára egy kicsit „kinőtték” ezeket a módszereket, ami arra sarkallt bennünket, hogy elinduljunk velük új irányba. Amatőr zenei stúdiót készülnünk kialakítani, ahol a rapper-lelkületek teljesebben ki, illetve a zenei foglalkozások anyagát tudnánk felvenni, ifjúsági focicsapatot szerveztünk fiatal, lendületes edzővel, ösztönző tanulókört indítunk be középiskolás és egyetemista önkéntesek bevonásával, akiket segítőtül választhatnak azok a gyerekek, akik tanulási nehézségekkel küzdenek. A szeptembertől induló színházi és mozgásos műhely is újnak számít a repertoárunkban, erre főleg 12-18 éves fiatalokat várunk. A pályaválasztás előtt állókat önismereti és jövőtervező műhelyekkel szeretnénk segíteni a világban való eligazodásban.

Természetesen az alkotást sem felejtsük el, hiszen azt gondoljuk, hogyha valami kézzelfogható produktum születik saját kreativitásuk, együttműködésük gyümölcseként, az egyrészt jó felület a visszajelzésre és megerősítésre részünkről, másrészt a legjobb tükrök a saját értékeik és képességeik megta- pasztalására. Eztán intenzív alkotónapok során élhetik meg teremtő erejüket: a hulladékmanufaktúrában egyedi hasz-

nálati tárgyakat készíthetnek hulladékból, a nyári alkotótáborban megtanulhatnak hagyományos búboskemencét építeni, kerti bútorokat gyártani szintén hulladékból, s mindezt zenével és színházi-cirkuszi elemekkel színesítve bemutatni az érdeklődőknek.

Mára rendszeressé váltak Mecsek-hódító gyalogtúráink is, melyek során olykor-olykor egy-egy legendát is elmesélünk (pl. Kantavár vagy Szent Bertalan mártír története), aztán a természeti környezetben mindezt eljásszuk, továbbgondoljuk, vagy érzékenyítő gyakorlatokat végzünk (csendben sétálunk, csukott szemmel megfigyeljük a külvilág és a belsők hangjait).

Tavaly szerveztünk először Ifi Napot, amikor a fiatalok találhatták ki, hogy milyen játékos feladatok elé állítják kortársaikat, s szórakoztunk ha-

K. G.: Véleményed szerint egy ilyen terepen dolgozó szakembernek mi a legfontosabb feladata?

K. K.: A Pécsbányán élő fiatalok számára rendkívül fontos, hogy visszacsatolást kapjanak, mert e nélkül nincs lehetőségük a fejlődésre. Nagyon fontos a pozitív megerősítés, olyan szituációkat teremtünk, amelyben alkotó munkával járulhatnak hozzá a közösség gyarapításához. Ennek révén fejlődik önismeretük, önbecsülésük, magabiztosabban mennek bele olyan szituációkba, amelyekről korábban távol tartották magukat, vagy csak agresszióval tudták kezelni.

A megerősítés szempontjából kiemelten fontos, hogy a közösségi mun-

talmat az ügyességi versenyekben, a szkander bajnokságon, a Ki mit tud produkcióin. Az évet pedig, éves elményeink áttekintésével, a családtagok általunk készített karácsonyi finomságokkal való megvendéglésével szoktuk zárni.

Tavaly karácsonykor különleges ajándékunk volt, saját magunknak és a családtagoknak is, a gyerekek és az önkéntesek közös munkájaként elkészült „Élménybánya” c. kiadványunk és a projektről készült kisfilmünk, amiben minden jelenlévő gyerek és fiatal felfedezte magát, s a szülők olyan helyzetekben láthatták gyerekeiket, melyen maguk is kellemesen meglepődtek.

A tevékenységek persze nincsenek köbe vése, mindig az aktuális igényeknek megfelelően változnak, akár minden pályázatba mást teszünk. A ve-

zérfonal azonban mindig az, hogy úgy alakítsuk ki a programszerkezetet, hogy a lehető legszélesebb réteget érjük el. Ez megköveteli a differenciált megközelítést. Már a gyermekek között is legalább három korcsoport különböző igényeit, sajátosságait kell figyelembe venni. A 4-7 évesek számára még nem okoz gondot a szabad alkotás, nem kell energiát fordítani arra, hogy leépítsünk berögzült gátlásokat. A 8-12 évesekben már vannak olykor kialakult gátlások, de kíváncsiságuknak, nyitottságuknak köszönhetően, ezeket könnyen le lehet bontani, míg a 13-18 évesek sok esetben nemcsak a felnőttkor küszöbén vannak, hanem a felnőttekre jellemző problémákkal is küzdenek, és nagyobb a szenvedélybetegségekkel való veszélyeztetettségük is. A huszonéves korosztály pedig, már sokszor partnerként bevonható a munkába.

ka eredményét az egész település előtt be tudjuk mutatni, ide a lakosokat, a szülőket, a településvezetőket hívjuk meg, akik előtt szerepelnek, és akik számukra a legfontosabb referenciát jelentik.

K. G.: Van különbség a gyermekek és felnőttek világa között Pécsbányán?

K. K.: Hogyne, a gyerekek még kapcsolatban vannak egymással, belakják a

teret, a kamaszoknál pedig még inkább megnő az otthontól távol töltött idő. A felnőttek korlátozott területen élnek, sokan már ki sem mozdulnak, nem használják a közösségi tereket. Legfeljebb csak a boltig, vagy a buszmegállóig mennek el otthonról. Ezért indítunk

most olyan műhelyeket, ahol utcabútorokat, pihenőket, kemencét építünk, célunk, hogy a gyermekek és fiatalok között meglévő, természetes kapcsolatokat megőrizzük, és egyre inkább bevonjuk a szülőkkel együtt családokat is a közösségi életbe.

KOVÁCS GÁBOR 35 éves, művelődési és felnőttképzési menedzser, okleveles humán szervező, a Pécsi Tudományegyetemen végzett, 2007-ben. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Baranyai Megyei Irodájában módszertani referens, szakterülete a közösségfejlesztés, projekttervezés, stratégiaalkotás.

HIBAIGAZÍTÁS

18.2-es lapszámunk – 2013. április – 62. oldalán téves szerzői portrét jelentettünk meg, ami miatt ARCKÉPEK rovatunk Czine Mihálynét búcsúztató írásának szerzőjétől – valamint olvasóinktól – elnézést kérünk. Egyben közöljük Csordás Mihály képét.

